

Mainiot maisemat- hanke

Tilaisuuden nimi: Vieraslajien torjuntaa yhteistyössä -työpaja

Ajankohta: 25.1.2017 klo. 9.00 -12.00

Paikka: Ravintola Huili, Rantakatu 6, 04400 Järvenpää

1. Työpajaan osallistui 20 henkilöä ja järjestäjät. Työpajassa oli mukana seuraavia henkilöitä seuraavista organisaatioista:

Terhi Wermundsen, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus,
Erja Huusela-Veistola, Luonnonvara keskus LUKE
Kauko Koikkalainen, Luonnonvara keskus LUKE
Lauri Urho, Luonnonvara keskus LUKE
Velimatti Leinonen, Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys
Heli Vahtera, Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys
Emma-Sofia Soini, Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistys
Maija Venäläinen, Länsi-uudenmaan Vesi ja ympäristö LUVY
Panu Kunttu, WWF Suomi
Helena Herttuainen, Suomen 4H liitto
Tero Malinen, Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri T:mi Maastomyyrä
Tuija Lahtinen, Hyvinkään luonnonsuojeluyhdistys
Minna Isokallio, Askolan kunta, Ympäristönsuojeluyksikkö(Askola, Myrskylä, Pornainen ja Pukkila)
Anne Mannermaa, Espoon kaupunki KAKE infrapalvelut Viherylläpito
Sinikka Nokkoudenmäki, Vihdin kunta kunnallistekniikka puistomestari
Katrín Aia, Espoo kaupunki YKE /LUVE
Merja Puomies, Kirkkonummen kunta, ympäristönsuojeluyksikkö
Juha lumme, Uudenmaan ELY, luonnonsuojelu
Mia Korhonen, Luontoturva Ky
Aila Tarvainen, yksityishenkilö
Auli Hirvonen, ProAgria Etelä-Suomi ry/ MKN maisemapalvelut
Noora Kalliomäki, ProAgria Etelä-Suomi ry/ MKN maisemapalvelut

2. Alustukset työpajassa pitivät Lauri Urho (Luke) aiheellaan Kasvit - torjuntaa ja valistusta sekä Miia Korhonen Luontoturva Ky:stä kertoi havainnoistaan vieraslajitorjuntatyössään.

Lauri Urhon alustuksessa mietittiin miksi nostaa hälyä vieraslajeista, pitääkö vieraslajeja hallita ja miten niitä torjutaan. Haitalliset vieraslajit perustuvat siihen, että ne kasvavat ja leviävät nopeasti ja näin ollen paikalliset lajit kärsivät, lisäksi vieraslajeista tulee taloudellisia ja terveydellisiä tappioita. Tärkeintä on, että torjunnassa painotus on ennaltaehkäisyssä eli

mietitään mitä lajeja istutetaan, sillä myöhemmin torjunnan myötä aiheutuu paljon työtä. Vieraslajit ovat tarkoituksella tai tahattomasti uuteen kasvupaikkaan siirrettyjä lajeja. Vieraslajit ovat aina ihmisen virhe, jota ei voi jättää seuraavien sukupolvien ongelmaksi. Lisäksi tulee aina muistaa, että vieraslajien torjunta ei kuulu jokamiehen oikeuksiin, vaan aina tarvitaan maanomistajan suostumus. Vieraslajien torjunnan tulee olla suunnitelmallista, jossa on otettava huomioon moni seikkoja. Lisäksi vihersuunnittelulla, taimistoilla ja puutarhamyymälöillä on vastuuta vieraslajien leviämisen estämisessä.

Kansallinen vieraslajistrategia on tehty vuonna 2012. Vieraslajeista annettiin asetus 2015. (1725/2015 Valtioneuvoston asetus kansallisesti merkittävistä haitallisista vieraslajeista.) Laki vieraslajeista: 1709/2015 Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta. EU:n kannalta haitalliset vieraslajit on hyväksytty EU:n vieraslajikomiteassa 4.12.2015. Kansallinen vieraslajistrategia jakaa vieraslajit neljään ryhmään: erityisen haitalliset, haitalliset, tarkkailtavat ja muut. Lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2016 alusta ja se määrittää EU:n alueella 37 haitallista lajia, luettelon lajien maahantuonti, myynti, kasvatus, käyttö ja ympäristöön päästäminen ovat EU:ssa kiellettyjä. Lista on täydentyvä ja nyt listalla on 14 kasvia, joista kahdeksan on vesikasveja. Ongelmina torjunnassa nähdään julkisten resurssien puute. Muualla Euroopassa tilanne on monta kertaa huonompi kuin Suomessa ja monin paikoin vieraslajit ovat vallanneet alkuperäisten kasvilajien elintilan kokonaan.

Luontoturvan Miia Korhosen esitys omasta yrityksestään käsitteli hänen työtään vieraslajien torjuna. Esityksessä nostettiin esille, että varhainen puuttuminen on tärkeää. Lajien aikainen torjuminen on kaikkein tärkeintä, näin kasvin kitkentäprosessi helpottuu. Jokainen puutarhan omaava tarvitsisi myös valistusta kasvien valinnassa. Puutarhajätteiden oikea käsittely on myös tärkeää torjuntatyössä siementen leviämisen estämisen kannalta. Metsäkoneet, linnut ja virtaava vesi voivat levittää myös siemeniä tai kasvien juuria.

Lahdessa on 200 jättiputkikohdetta, ja jättiputki leviää metsäisillä alueilla. Torjuntatyö vaatii useampia torjuntakertoja vuodessa ja usein torjuntatyö yhdessä kohteessa on noin neljässä vuodessa ohitse. Torjuntatapoja ovat esimerkiksi peittäminen, pyöröhara, torjunta-aineiden käyttö ja kitkeminen. Vaikeita torjuttavia ovat jättitatar ja japanintatar, sillä niiden juuret leviävät vaakasuorassa. Muita leviäviä lajeja ovat etelänruttojuuri, terttuselja, karhunköynnös, kurturuusu, keltamajavankaali ja viitapihlaja-angervo. Osa vieraslajeista aiheuttaa eroosioherkkyyttä, koska tiheiden ja laajojen kasvustojen alla ei kasva mitään muuta ja maaperä paljastuu.

Lahden kaupunki ostaa alihankintapalveluita Luontoturva Ky:ltä omistamiensa alueiden sekä yksityisten mailla olevien jättiputkien torjunnasta. Luontoturva Ky pitää myös opastettuja luontoretkeä, infotilaisuuksia, kursseja, luentoja ja valokuvanäyttelyitä sekä talkoita torjuntaan liittyen.

3. Hyvät käytännöt vieraslajien torjunnassa. Jokainen organisaatio kertoi omat hyvät kokemuksensa vieraslajien torjuntaan liittyvissä kysymyksissä.

Tutkimus

- Suomessa on hyvää tutkimusta, joka lisää tietämystä vieraslajeista
- tutkimus antaa myös ohjeet politiikalle, joilla vieraslajeja pyritään hallitsemaan ja torjumaan tai tarpeen mukaan sopeutumaan niiden kanssa elämiseen
- käydään keskustelua arvot / talous
- saatavilla tietoa torjuntatavoista ja vieraslajien biologiasta ja tietoa leviämisestä
- tiedonvaihtoa ja selvityksiä
- vieraslajiportaali on merkittävä tiedon ja valtakunnallisen tiedottamisen keskus
- tietoa, hyviä esimerkkejä, kokemuksia, onnistumisia tulisi lähettää vieraslajiportaaliin, vieraslajiportaali@luke.fi
- vieraslajineuvottelukunnalle voisi viestiä hyvistä esimerkeistä ja vieraslajeihin liittyvistä hankkeista
- tutkimus on mukana lainsäädännön valmistelussa
- tiedon kerääminen yhteen paikkaan on tärkeää
- oikean tiedon välittäminen

Talkoot

- monilla organisaatioilla on paljon onnistumisia talkoiden järjestämisessä. Kaupungit tuovat työvälineet, lavat ja jätesäkit ja hakevat pois. Asukkaille jää kitkemistyö.
- talkoista voidaan tehdä myös tapahtumia, missä tarjotaan kuljetus talkoopaikalle ja eväät, työnjohto ja työvälineet
- onnistuneita torjuntakohteita on hyvä esitellä talkoiden yhteydessä jos mahdollista, se motivoi ja näyttää, että torjuntatyö kannattaa
- torjuntatalkoot ympäristösuojeluyhdistyksen ja kaupungin yhteistyönä + muut
- puistokummit hoitavat vieraslajien torjuntaa
- talkoiden järjestäminen eri organisaatioiden, yhdistysten ja tahojen välillä on hyvä käytäntö

Tiedottaminen

- vieraslajiportaali tulisi ottaa käyttöön kaikissa organisaatioissa ja ilmoittaa sinne omat yleisöhavainnot vieraslajeista, portaalissa on todella kattavaa tietoa vieraslajeista, osalla kaupungeista myös omia karttasovelluksia vieraslajien sijainnista.
- valtakunnallinen tiedotus ja ilmainen jaettava materiaali
- kohdistetut tiedotekirjeet
- hyvin tärkeää on positiivisen ilmapiirin lisääminen -> että vieraslajien torjunnassa voidaan onnistua ja että meidän tilanteemme ei ole vielä todella vaikea, kuten esimerkiksi paikoitellen Euroopassa
- positiivisuus lisää myös motivaatiota torjuntaan
- monet organisaatiot tarjoavat tunnustusapua, mikä on edellytys torjunnalle
- onnistuneista vieraslajien torjuntakokemuksista tiedottaminen tärkeää
- erilaisista torjuntakeinoista tiedottaminen ja kertominen
- monilla organisaatioilla oli infotilaisuuksia ja valokuvanäyttelyitä

- havainnolliset vieraslajikävelyt ja – retket, luonnonhoitoretket
- koululaiset tärkeä kohderyhmä, tiedotusta eri tavoin ja työpajoja
- joka kevät tiedote vieraslajeista, niiden torjunnasta ja puutarhajätteen käsittelystä
- vieraskasviesitteiden jakaminen aina sopivissa tilaisuuksissa
- monilla organisaatiolla omat nettisivut vieraslajien torjunnasta
- yhteistyötä ympäristöyhdistysten ja kuntien välillä – voidaan vielä tehostaa
- vieraslajien parissa toimivien yritysten yritysesitykset eri väylien kautta
- puhelinneuvonta
- vuosittainen tiedotus tärkeää

Käytännön torjunta

- laidunpankkiin liitetään työpankki -> paikka mistä voi löytää torjuntaa tekevät yrittäjät tai järjestöt
- yritystoiminnan laajentaminen, pienyritykset, tarjoamaan palveluja yksityisille ja alihankintana
- torjuntakeinoista kertominen
- ”kilpailuhengessä” torjuntaa - esim. Riihimäen kilpailut espanjansiruetanan ”poimimisessa”
- ELY:n liikennekeskus torjuu tehokkaasti vieraslajeja
- Onnistuneen torjunnan keinoja ovat vieraslajien leviämisreittien tukkiminen
- ennaltaehkäisyn ymmärtäminen ja sen eteen töiden tekeminen
- hyvät keinot ovat vasta kehitymässä
- niittysiemensekoitukset jättipalsamia vastaan – kitketyille alueille maanpeitteeksi
- jokaisen lajin torjunnalle on omat hyvät käytäntönsä
- torjunnan seuranta
- meidän puisto / puistokummit toteuttavat myös vieraslajien torjuntaa

4. Suurimmat ongelmat vieraslajien torjuntaan liittyen

Motivointi

- nuoria ei saada mukaan talkoisiin
- vasta kun on omakohtaista kokemusta torjunnasta – tarpeet torjunnalle realisoituvat
- yleinen ”tsemppi” puuttuu, arvot eivät ole jalkautuneet, käytäntö erilainen kuin arvot
- jatkuvuuden/yhteistyön epävarmuus esim. talkootyössä
- talkooporukkojen kokoaminen vaikeaa, johtuen työn sitovuudesta (koko kesä) ja pitkäaikaisuudesta (min. 5 vuotta)
- yksityisillä maanomistajilla ei halua, ei osaamista tai kykyä torjua vieraslajeja. Torjuttavat alueet voivat kuitenkin jatkua toiselle maanomistajalle eli vieraslajia ei päästä torjumaan koko esiintymän kohdalta
- toimijoiden toiveikkuus – ei vielä syytä epätoivoon

Tiedottamisen puute

- tiedottamista on edelleen liian vähän
- vieraslajien torjunta vaatii alueellista lähestymistapaa ja yhteistyötä
- ennaltaehkäisyyn ja tiedottamiseen ei ole tarpeeksi investoitu
- täytyisi vahvistaa valtakunnallista tiedottamista, tarvitaan uusia tapoja tiedottaa

Vieraskasvijätteen hävittäminen

- paikallisesti voi olla ongelmana jäteyhtiöiden hinnoittelu vieraskasvijätteen hävittämiselle
- kasvijätteen hävittäminen minne vaan, kaupunkien ja taajamien luvattomat kompostialueet
- myös maamassojen siirrot ovat ongelma
- Puuttuu tietoa siitä minne puutarhajäte tulisi viedä ja miten se tulisi käsitellä

Vieraslajien torjunta käytännössä

- torjuntakampanjoiden oltava suunnitelmallisia ja katettava koko torjuntatyön elinkaari
- torjunta vaatii seurannan
- resurssien puute
- ajan kuluminen -> ongelma kasvaa koko ajan
- lupien hakeminen maanomistajilta sekä maanomistus estää/jakaa torjuntaa

Vieraslajien torjunnan rahoitus

- torjunnasta puuttuu rahoitus ja suunnitelma torjunnan priorisoinnista
- kunnilla rahoitusta vain jättiputken torjuntaan
- ei ole keinoja puuttua torjuntaan resurssien puutteen takia

Koulutus

- varmistuttava, että keskeiset alat kouluttavat tekijöitä myös vieraslajien osalta, puutarhurit, vihersuunnittelijat, taimistot, kiinteistönhuolto jne.

Poliittiset toimet

- erillinen rahoitus puuttuu vieraslajien torjunnasta
- kansallisen vieraslajistrategian toimeenpanon määrärahojen puute
- ELY-keskusten resurssien puute (henkilöt ja määrärahat)
- mikä on esiintymä joka tulisi poistaa, määritelmä puuttuu
- yksityisillä mailla ei voi toimia ilman maanomistajan lupaa
- kenen vastuulla asia oikeastaan on?
- lainsäädännön riittämättömyys/ lainsäädännön mukainen lajilista puutteellinen
- palkkatuella voitaisiin palkata innostuneita työntekijöitä (ei vielä toteutunut)
- torjunta yhteiskunnalle edullisempaa kuin nykyisistä ja tulevaisuuden haitoista kärsiminen
- valtakunnallista koordinaatiota, koska paljon toimijoita

5. Mitä hyviä käytäntöjä organisaatiot voisivat jakaa ja miten toimia yhdessä

Koulutus ja neuvottelupäivät

- vuosittainen vieraslajienneuvottelupäivä alan toimijoille, kokemusten ja tiedon vaihtoa ja säädösuudistuksen päivytystä, uutta tietoa tulee jakoon koko ajan
- alan oppilaitokset osaksi vieraslajien torjuntaa.

Tiedottaminen

- hyvien tiedotteiden, blogien ja juttujen jakaminen, SOME ja lehdet – valtakunnallinen tiedottaminen
- puutarhamyymälöiden kautta tiedon välitystä – tässä voisimme toimia yhteistyössä
- tiedotusta eri kanavien kautta esim. paikallislehdet, paikallisyhdistykset
- tiedotukseen mukaan mm. kuntaliitto, maanomistajien liitto, viherympäristöliitto, tiehallinto, maanomistajien liitto ja MTK mukaan tiedottamiseen
- koulut, 4H metsäpäivät (vieraslajitorjuntapaketti)
- ilmaisen materiaalin jakaminen
- valokuvanäyttelyt, koulutustiedotuspaketti, sekä vuosittainen tapahtuma alan toimijoille olisi hyvä
- vieraslajiportaalin yhteistyö laidunpankin, työpankin kanssa tieto löydettävissä helposti
- vieraslajiportaali voisi toimia talkoiden ja uutisten ilmoittamiskanavana, joita muut organisaatiot voivat ilmoittaa sinne tai jakaa eteenpäin
- yhteistä viestintää ja yhteisiä projekteja

Talkoot

- talkoissa positiivisuuden jakaminen onnistumisien kautta on tärkeää
- tiedottaminen talkoista monen organisaation kautta
- kiertävät talkoot, vaihdetaan kohdetta ja talkooryhmää
- eri organisaatioiden yhteisiä talkoita
- tiedotusta yhdessä onnistuneista talkoista kukin omissa kanavissamme (koonti esim. Vieraslajiportaali)

Pienyrittäjyys

- pienyrittäjyyden kehittäminen, oppilaitosten kanssa yhteistyö, yrittäjien, alihankkijoiden ja asiakkaiden kanssa yhteistyö

6. Ratkaisuja vieraslajien leviämisen estämiseen ja torjuntaan

Kaavamääräykset

- kaavamääräyksiin voidaan lisätä määräykset vieraslajeista ja istuttamisesta

Vieraslajiportaali

- ajankohtaiset uutiset portaaliin ja hyvät käytännöt kaikilta organisaatioilta, uutisia, talkoita jne.

Biologisen torjunnan kehittäminen

- esim. Espoon kilpailjalajien kylväminen torjutuille alueille

Tutkimus

- Uusien torjuntakeinojen tutkimus, mm. laidunnus

Politiikka

- laintulkinnan selkeyttäminen
- toimijoiden työnjako
- valtakunnan koordinaatio
- voidaanko työllistämispalvelut, maahanmuuttajat saada mukaan – rahoituksen jakaminen eri tavoin työllistämisvaroja käyttäen

Tiedottaminen

- tiedottamiskampanjat missä huomioidaan jo seurattavat lajit ja pienetkin esiintymät – Torju ajoissa!

Sponsorit ja rahoitus

- julkisen sektorin resurssien puutteen takia ovat sponsorit tärkeitä
- yrittäjillä ja yhdistysten toiminnalla suuri merkitys vieraslajien torjuntatyössä
- yritysponsorointiin liittyy paljon kehittämistä, jotta löydetään oikeat yritykset ja sopivat tarjottavat sponsoroitavat kohteet

7. Yhteenveto työpajasta ja ehdotukset yhteistyön jatkosta

On varmastikin aika tehostaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Jokainen meistä on valmis jakamaan hyvää tiedotusmateriaalia keskenämme ja eteenpäin. Varsinkin onnistuneita kertomuksia torjunnasta tarvitaan. Niitä kannattaa lähettää Vieraslajiportaaliin ja sieltä niitä kannattaa jakaa omissa kanavissa.

Tiedottamisessa tarvittaisiin valtakunnallinen kampanja. Tiedottaminen voisi myös pohjautua myös tekemiseen, maastoretkiin ja moniin muihin tapoihin esitteiden lisäksi. Yhteistyöllä saisimme tiedottamisessa paljon mittavampia tuloksia kuin yksin puurtamalla. Meidän kohderyhmät, asiakkaat ja sidosryhmät ovat erilaisia ja tieto leviäisi näin paremmin.

Vieraslajiportaali on vieraslajien torjunnassa keskeinen kanava. Se jakaa ajantasaista tietoa ja paljon. Erityisen arvokasta on, että sinne voi kuka vain ladata vieraslajihavainnot.

Laidunpankin ympäristöyrittäjät osioon tulee vieraslajien torjunta ja tähän valmiiseen sivustoon saisimme koko maanlaajuisesti koottua myös vieraslajien torjuntaa tekevät yrittäjät. Talkoiden lisäksi tarvitaan yrittäjyyttä vieraslajien torjunnassa. Myös tätä asiaa voitaisiin viedä yhdessä eteenpäin. Laidunpankki on hyvä liittää Vieraslajiportaaliin.

<http://vieraslajit.fi/>

<http://www.laidunpankki.fi/> (Uusiutuu, mutta tässä osoite talteen)

Talkootyössä yhteistyö on erityisesti tarpeen. Talkoita kannattaa järjestää yhteistyössä. Myös hankkeiden välinen yhteistyö on mahdollista.

Yhteistyössä voisi miettiä myös torjunnan suunnitelmallisuutta. Tulisiko keskittyä yhteen alueeseen tai vesistöön ensisijaisesti ja ”puhdistaa alue kerrallaan”? Myös torjuttujen alueiden seuranta on tärkeää.

Mainiot maisemat hankkeella on Facebook -keskusteluryhmä Mainiot maisemat. Toivon monen teistäkin liittyvän ryhmään.

<https://www.facebook.com/groups/883902011714828/>

Ryhmä jää elämään hankkeen jälkeen ja päivitämme sitä jatkuvasti. Sivulla on tarkoitus nimenomaan jakaa erilaisia hyviä käytäntöjä ja onnistumisia. Toivomme sen tulevaisuudessa tarjoavan myös tietoa ja juttuja vieraslajeista. Lisäksi jaamme tietoa omilla FB, Instagram ja Twitter-sivuilla. Otamme jaettavaa mieluusti vastaan.

Tarvitaanko pitää toinen työpaja, missä aiheena voisi olla:

- Tiedottaminen yhteistyössä - ideointia - mitä voisimme tehdä niukoilla resursseilla
- Yrityssponsorointi vieraslajien torjunnassa - oikeat yritykset ja aiheesta kiinnostuneet
- talkoiden järjestäminen yhteistyössä
- Yritykset, hinnoittelu, markkinointi - miten tuetaan alan yrittäjiä
- Suunnitelmallisuus Uudenmaan kohdalla, mitä se tarkoittaa

Muistion laati: Auli Hirvonen